

LÜBNAN'IN YÖNETSEL YAPISI

Mustafa LAMBA¹
Tuğçe HİSOĞLU KOÇ²

ARTICLE INFO

Article history:

Received 21 October 2021
Accepted 1 March 2022

JEL classification:

D73
K40
H83

Keywords:

Lebanon
Lebanese Constitution
Lebanese Administrative
Structure

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş Tarihi 21 Ekim 2021
Kabul Tarihi 1 Mart 2022

JEL kodu:

D73
K40
H83

Anahtar kelimeler:

Lübnan
Lübnan Anayasası
Lübnan Yönetmel Yapısı

ÖZET

Lübnan, uzun yıllar yaşadığı iç karışıklıkları ve yönetsel sorunları günümüzde de zaman zaman yaşamaya devam etmektedir. Bu sorunların temelinde ülkenin çok dinli ve çok kültürlü yapısının önemli bir etkisi bulunmaktadır. Ülkenin içi işlerine müdahale etmek isteyen ülkeler için uygun zemini sağlayan bu çeşitlilikler ise yüzyılı aşkın süredir ülkenin temel sorunu olmaya devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı, dini ve kültürel farklılıklar temelinde Lübnan yönetsel yapısını incelemek ve mevcut durumunu ortaya koymaktır. Lübnan Anayasası ve literatür incelemeleri doğrultusunda, ülkedeki yasama ve yürütme erklerinin paylaşımının dini ve mezhepsel dağılıma göre yapıldığı ancak cumhurbaşkanının yetkilerinin geniş tutulduğu ve inanç grupları arasında zaman zaman dış müdahalelerin de etkisiyle güç ve yetki mücadelesinin devam ettiği görülmektedir. Demokratik geleneklerin yeterince yerleşmediği toplumlarda demokrasiyi sağlamak adına yapılan bu tür bir temsil anlayışının başarılı olamadığı ve ülkeyi dış güçlerin müdahalesine açık hale getirdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

ABSTRACT

Lebanon continues to experience internal turmoil and administrative problems that it has been experiencing for many years. The multi-religious and multi-cultural structure of the country has an important effect on the basis of these problems. This diversity, which provides the appropriate ground for countries that want to intervene in the internal affairs of the country, has been the main problem of the country for more than a century. The aim of this study is to reveal how the administrative structure of Lebanon was shaped on the basis of religious and cultural differences and its current situation. In line with the Lebanese Constitution and literature reviews, it has been revealed that the sharing of legislative and executive powers in the country is based on religious and sectarian distribution. However, it is seen that the powers of the president are kept wide and the struggle for power and authority continues between belief groups with the effect of external interventions from time to time. It is concluded that such an understanding of representation, which is made to ensure democracy in societies where democratic traditions are not sufficiently established, has not been successful and makes the country open to the intervention of foreign powers.

1.GİRİŞ

Lübnan'ın uzun ve ilginç bir siyasi tarihi bulunmaktadır. Lübnan sahip olduğu coğrafi

konumu itibarıyla, yedinci yüzyılın sonlarına doğru komşu ülkelerdeki dini zulümden kaçmaya başlayan azınlık grupları için bir sığınak görevi görmüştür. Böylelikle etnik ve dini olarak çok

¹ Prof. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mlamba@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7406-6112

² Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, tugcehisoglu@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9591-6120

kültürlü bir yapıya sahip olmuştur (Baroud, 2018: 226-227).

Lübnan Cumhuriyetinde, din-devlet ilişkilerini dengeleme çabaları uzun yıllardan beri süregelmektedir. Rakip siyasi bloklar arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesi için Lübnan Anayasası üzerinde değişiklikler yapılmakta ve çeşitli yeni anlaşmalar imzalanmaktadır. Ancak günümüzde Lübnan profiline bakıldığında mezhepler arası bütünleşmenin sağlanması için yapılan bu düzenlemeler halen siyasi krizlerin önüne geçememekte ve ülke huzurunun sağlanması için yeterli gelmemektedir.

Lübnan, siyasi rejim olarak “birleştirici demokrasiyi” (Apprioul, 2014: 3) benimseyen az sayıdaki ülkeden biridir. Lübnan’da ortaya koyulan ortak demokrasi modelinde; farklı topluluklar karşılıklı avantajlarını korumak ve kitlesel huzuru sağlamak için birbirleriyle etkileşimde bulunmaktadırlar. Lübnan Anayasası’nı diğer anayasalardan ayrılan en önemli özelliği, dini toplulukların kamu istihdamında temsil edilmesini sağlayıcı hükümler içermesidir. Bu nedenle, Bakanlar Kurulu veya Kabine'nin oluşturulmasında da yine mezhep gruplarının temsili üzerine düzenlemeler mevcuttur (Hudson, 1976: 111).

Bu çalışmanın amacı; bünyesinde farklı dini ve etnik grupları barındıran Lübnan Devleti'nin anayasası ve yönetsel yapısı hakkında bilgi vermektir. Bu maksatla çalışmanın birinci bölümünde; Lübnan’ın resmi dili, coğrafi konumu, sahip olduğu yönetim yapısı gibi genel bilgilerin yanında, halen Lübnan siyaseti ve yönetim yapısı üzerinde etkili olan siyasi aktörler ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise Lübnan’da tarihsel süreç içerisinde yaşanan mezhepsel çatışmaların Lübnan Anayasası üzerine etkileri incelenmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle Fransız mandası döneminde, Fransızlar tarafından hazırlanan ve Lübnan’ın ilk anayasası olan 1926 Anayasası’ndan itibaren 1943 Ulusal Pakt, 1989 Taif Anlaşması ve 2008 yılında imzalanan Doha Anlaşması incelenmektedir. Üçüncü ve son

bölümde ise Lübnan’ın güncel anayasası ile sahip olduğu yönetim yapısı analiz edilmektedir.

2. LÜBNAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Doğu Akdeniz kıyılarında yer alan Lübnan, 10.452 kilometrelik bir alana yayılmaktadır. Doğuda ve Kuzeyde Suriye, Güneyde İsrail’le komşu olan Lübnan’ın bu sınırları Fransa yönetimi tarafından 1920 yılında çizilmiştir. Lübnan’ın Akdeniz Havzası ve Arap hinterlandının kesiştiği noktada bulunması, dini çeşitlilikten oluşan kültürel kimlikleri şekillendirmiştir (Baroud, 2018: 226-227).

Lübnan hem Birleşmiş Milletler üyesi hem de Arap Devletleri Ligi'nin kurucu üyesidir. Lübnan siyasi sistemi resmi olarak güçler arasında ayrılık, denge ve iş birliği ilkelerine dayanmaktadır (Lübnan Devleti resmi internet sitesi, 01.10.2021). Tüm önemli siyasi ve idari işlevler için, farklı dini toplulukların sahip olduğu nüfus yüzdesine göre bir kota oluşturulmuştur. Lübnan Anayasası’nda belirtildiği gibi Lübnan’ın kimliği mensubiyeti Arap’tır ve resmi dili Arapçadır. Başkenti Beyrut’tur. Seçme ve seçilme hakkı 21 yaşını dolduran vatandaşlara verilmektedir (Madde 4-11-21).

Mezhepsel toplulukların büyüklüğünü gösteren bir nüfus sayımı harareti bir siyasi mesele olduğundan, Lübnan’ın nüfusuna dair kesin bir rakam yoktur. Son resmi nüfus sayımı 1932 yılında, yani Lübnan’ın 1943’teki bağımsızlığından 11 yıl önce gerçekleştirilmiştir. 1932 yılında Hristiyan nüfusun çoğunlukta görülmesi sebebiyle Lübnan cumhurbaşkanının Hristiyan olması meşrulaştırmıştır. Bu sebeple yaşanan mezhepsel çatışmaların tekrarlanmaması için nüfus sayımı yapılmamaktadır (Baroud, 2018: 227). 2018 yılı “CIA World Factbook” raporuna göre yaklaşık 6 milyonu bulan Lübnan nüfusu tahmini oranları; %61,1 oranında (%30,6 Sünni, %30,5 Şii) Müslüman, %33,7 oranında Hristiyan, %5,2 oranında ise Dürzilerden oluşmaktadır (CIA, 07.06.2021).

Tablo 1: Lübnan Ülke Profili

Devletin Adı	Lübnan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Parlamentar Demokrasi
Başkenti	Beyrut
Resmi Dili	Arapça
Etnik köken	Arap %95, Ermeni %4, diğer %1.
Komşuları	Suriye, İsrail
Din	Müslümanlar (%54), Hristiyanlar (%40), Dürziler (5,6)
Nüfusu	6 Milyon (Tahmini)

Kaynak: CIA Factbook, 2018. (07.06.2021)

2.1. Geçmişten Günümüze Lübnan'da Siyasi Aktörler

Ülke siyasetinin bütünleşmesini sağlamak amacıyla yapılan anayasa değişiklikleri temelde cemaatler ve gruplar arası çatışmalar sebebiyle doğmuştur. Bu nedenle Lübnan siyasi yapısında etkin olan grupları incelemek, Lübnan'ın yönetsel yapısının dönüşüm sürecinin işleyişini anlamak için yerinde olacaktır.

- **Maruniler:** Lübnan'daki ilk Hristiyan Arap grup olan Maruniler Lübnan siyasetinde özellikle Fransız mandasıyla, Fransızlardan aldıkları destekle oldukça önemli bir konuma gelmişlerdir. 1926 Anayasası'yla Lübnan siyasetinde ayrıcalıklı konuma sahip olan Maruniler Taif Anlaşması'na kadar bu gücü ellerinde bulundurmışlardır (Andırırbu, 2020: 202).
- **Sünniler:** İslam dininin mensubu olan bu mezhep, Lübnan'da Maruni'lerden sonra en kalabalık ikinci gruptur. Geçmişten beri Lübnan siyasetinin önemli aktörlerinden olan Sünniler, Lübnan'a İslam Devletleri döneminde gelmişlerdir. Bu mezhep mensuplarının temel amacı Lübnan'ı Arap dünyası ile yeniden birleştirmektir (Andırırbu, 2020: 93-94).
- **Şiiler:** İslam dininin temel iki mezhebenden biridir. Şiilerin büyük bir kısmı, Lübnan'a İran'dan göç ederek gelmişlerdir. Fatimi Halifeliği ile bölgedeki Şiiliğin etkisini daha da arttırmıştır. Ülkenin en kalabalık 3. grubudurlar. 1926 Fransız

mandası ile hazırlanan anayasaya kadar Lübnan'da siyasi olarak hak sahibi olamamışlardır. Şiiler, Lübnan'da siyasal alanda hak sahibi olamamaları sebebiyle 1970'li yıllarda milis gücü olan EMEL örgütünü kurmuşlardır. Bu örgütün kurulmasıyla birlikte Şiiler, Lübnan'da Sünnilerle eşit siyasi hakları elde etmeye başlamışlardır (Andırırbu, 2020: 195-196). Ardından EMEL lideri, Musa Sadr'ın ortadan kaybolmasıyla EMEL hareketinden ayrılanlar İran'ın desteğiyle Hizbullah örgütünü kurmuştur. Hizbullahçılar İsrail'in, Lübnan işgaline karşı önemli direnişlerde bulunmuşlardır. Lübnan hükümeti tarafından tanınan tek milis güç olan bu grup 1990 yılı sonrası girdiği siyasallaşma süreciyle beraber parlamentoda önemli bir temsil gücüne sahip olmuştur (Kor, 2009: 80-81).

- **Dürziler:** İslam'a bağlı dini bir topluluktur ve kurucusu Muhammed ad-Darazi'dir. Ancak takipçileri kendilerini Müslüman olarak görmemektedirler. Dünyanın her yerinde takipçileri bulunsa da Lübnan bu inanışın anavatanıdır. Yaşadıkları iç sorunlar sebebiyle ülke siyasetinde diğer gruplar kadar etkin değillerdir. 1975-1990 Lübnan İç Savaşı esnasında Hristiyanlara karşı savaşmışlardır (Stewart, 2012: 12).
- **Ermeniler:** Lübnan nüfusunun yaklaşık olarak %4' ünü oluşturmaktadırlar. Lübnan siyasetinde ılımlı bir yol izleyen bu grup Ortodoks ve Katolik halinde iki önemli Hristiyanlık mezheplerine ayrılmıştır. (Köse, 2006: 17).

3. LÜBNAN ANAYASAL SİSTEMİNİN TARİHÇESİ

Günümüz Lübnan Anayasası, ülkenin sosyo-kültürel özelliği nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu yönetim sisteminden, Fransız mandasından ve Lübnan toplumunun kendisinden etkilenmiştir (Banders, 2016: 20). Bu nedenle anayasal sistemin tarihçesini ele almak ülkenin günümüz yönetsel yapısını analiz etmekte bizlere yardımcı olacaktır.

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Lübnan'ın bilinen ilk tarihi sakinleri Kenanlılardır. Yunanlılarla ticaret yapan Kenanlılara sonrasında Fenikeliler adı verilmiştir (Hitti, 1965: 5). Daha sonra Lübnan sırasıyla Mısır, Asur, Babil, İran, Büyük İskender, Roma, İslam Devleti, Emevîler, Abbasîler, Tolunoğulları, Fatimi ve Memlukler tarafından fethedilmiştir. Ancak Lübnan'da, 7. yüzyıldaki Müslüman fetihlerine kadar yasal çeşitlilik hâkim olmuştur. Bir diğer ifadeyle; tüm topluluklar kamu hukuku ve mali hukuk alanları dışında kendi yasalarına göre yönetilmişlerdir. Bu durum yasal çeşitliliğinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Banders, 2016: 21). Çeşitli kültürlerin izlerini taşıyan bu ülke Haçlı ve Arap medeniyetlerinin de etkisini barındırmaktadır (Andırırbu, 2020: 27).

1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in fethiyle başlayan 400 yıllık Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetinin ardından Lübnan Fransızların mandası altına girmiştir. Bu süreçte Osmanlıya bağlı olarak yarı özerk ve özel bir statüye sahip olan Lübnan, padişahın atadığı ve Emir olarak adlandırılan yöneticiler tarafından yönetilmiştir (Kor, 2009: 28). Ancak sonrasında özellikle yabancı devletlerin kendi çıkarlarını korumak için sebep olduğu mezhepsel çatışmaları yok etmek amacıyla 2 farklı özel yönetim biçimi ile yönetilmiştir (Madadi, 2019: 9).

Osmanlı'nın Lübnan üzerinde uyguladığı ilk yönetim biçimi Dürzi-Maruni çatışmasıyla ortaya çıkmıştır. 1841 yılında Batılı devletlerin istekleriyle oluşturulan bu yeni yönetim düzeni "İki Kaymakamlık" düzeni olarak ifade edilmektedir. Bu yapı Lübnan'a vali tarafından bir Dürzi ve bir Maruni iki kaymakam atanmasını

düzenlemektedir. Ancak kaymakamlara tanınan bu idari bağımsızlık da çatışmalara engel olamamış ve 1845 yılında yine bir Dürzi-Maruni çatışması yaşanmıştır (Salibi, 1971: 78). Bu çatışma sonucunda Bâb-ı Âli tarafından Hariciye Nazırı Şekip Efendi Lübnan'a gönderilerek mezhepsel uzlaşma oluşturulmaya çalışılmıştır. Şekip Efendi, "İki Kaymakamlık Düzeni" üzerinde çeşitli değişiklikler yaparak, kaymakamların idari bağımsızlığına son vermiş ve her iki kaymakamın Babıali tarafından atanmasını sağlayarak bu yapıyı merkezi yönetimin otoritesine bağlamıştır. Şekip Efendi, Lübnan'ın yönetimi sırasında her topluluğun söz sahibi olması ve mezhepsel çatışmalar yaşanmaması için kaymakamlıkta karma bir meclis kurarak, her topluluktan iki üyenin bu mecliste yer alması gerekliliğini ortaya koymuştur. Şekip Efendi, mezhepçiliği Lübnan siyasetini organize etmenin ve yürütmenin bir yolu olarak meşrulaştırmıştır. Kurulan bu sistem gelecekte Lübnan siyasi sisteminin temel yapısını oluşturmuştur (Caldwell, 2009: 35).

Osmanlı Devleti'nin Lübnan için uyguladığı bir diğer özel yönetim biçimi ise "Mutasarrıflık Düzenidir." Şekip Efendinin düzenlediği "İki Kaymakamlık Düzeni" Lübnan içerisindeki cemaatlerin çatışmalarına engel olamamıştır. Beyrut'taki Hristiyan-Müslüman ve ülkenin güneyindeki Maruni-Dürzi çatışmaları dış güçlerin de etkisiyle şiddetini giderek arttırmıştır. Yaşanan bu kanlı çatışmanın sona erdirilmesi için kurulan uluslararası bir komisyonla, Lübnan'da yapısal düzenlemeler yapılmıştır. Bu komisyonun hazırladığı anlaşma metni sonucu 1861 yılında Lübnan'da 55 yıl sürecek olan Mutasarrıflık yönetimi kurulmuştur. Bu yönetim sistemi mezheplerin belirli oranda temsil edildiği tek bir seçilmiş meclisten oluşmaktadır (Salibi, 1971: 78-79).

Osmanlı İmparatorluğunun, I. Dünya Savaşı'nda yenilmesinin ardından Lübnan, Fransız mandası altına ayrı bir siyasi oluşum olarak girmiştir (Saliba, 2010: 1). 1920 yılında Suriye ve Lübnan'da manda yönetimi kurma hakkı elde eden Fransa başlangıçta Lübnan'ı Suriye'ye bağlı bir birim olarak yönetmiştir. 1922 yılında bu yeni devleti

yönetmek için geçici bir anayasa hazırlanmıştır (Hitti, 1965: 220). 1926 yılında ise Fransız mandası altında Lübnan Cumhuriyeti kurulmuştur (Madidi, 2019:10). 23 Mayıs 1926'da Beyrut'a atanan Fransız Yüksek Komiseri, Lübnan Temsilcisi tarafından kabul edilen ilk anayasayı ilan etmiştir. "Melez bir anayasa" (Traboulsi, 2012: 90) olarak kabul edilen bu ilk anayasa değiştirilmiş, revize edilmiş hatta askıya alınmış bir anayasa olmasına rağmen yapılan değişikliklerle halen günümüzdeki Lübnan Anayasası ile benzer temel özellikleri barındırmaktadır (Hitti, 1965: 221).

3.1. 1926 Fransız Mandası Dönemi Lübnan Anayasası

1926 Anayasası 6 bölüm ve 102 maddeden oluşmaktadır. Bu anayasa ile temsilciler meclisi ve senato meclisi ile iki meclisli parlamenter bir sistem kurulmuştur. Temsilciler meclisi 40 milletvekilinden oluşurken; senato ise 9'u seçimle gelen 7'si ise Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen 16 üyeden oluşmaktadır (Taflioğlu, 2016: 33). Anayasa'da parlamento üyeliği, farklı dini toplulukların sayısal gücüyle orantılı hale getirilmiştir (Traboulsi, 2012: 91-92). Bu sebeple senatodaki koltuk dağılımı mezheplere göre belirlenmiştir (Taflioğlu, 2016: 33).

Anayasa'nın ilk maddesinde Lübnan'ı, Fransa ve Milletler Cemiyeti tarafından tanınan, kendi toprakları içinde bağımsız bir devlet ilan eden ifadeler yer almıştır. Anayasa'nın diğer hükümleri, bireysel hak ve özgürlüklerin korunması, kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü gibi demokratik ilkelere dayalı parlamenter bir hükümet biçiminin kurulmasını öngörmüştür. Resmi dil olarak Arapça'nın yanında Fransızca da Anayasa'daki yerini almıştır. Ulusal bayrağı beyaz şeritte bir sedir olarak belirlenmiştir (Saliba, 2010: 1).

1926 Anayasası, iktidar paylaşımının en eski kurumu olarak kabul edilmektedir. Bu Anayasa mezheplerin ve azınlıkların birlikte hareket edebilmesi için iki önemli unsuru bünyesinde barındırmıştır. Bunlar: parçalı özerklik ve orantılılıktır. Resmi olarak tanınan 17 dini cemaat için bölümsel özerklik sağlayan iki kilit madde, 9. ve 10. maddelerdir. 9. Madde, kişisel statü

yasalarına ve dini çıkarlara saygıyı garanti ederken; 10. madde onlara eğitim hakkı vermekte ve dini toplulukların kendi okullarına sahip olmalarına açıkça izin vermektedir. Orantılılık sağlayan iki temel madde ise, 95. ve 24. maddelerdir. 95. madde kamu görevinde ve siyasi temsilde komünalizmin meşrulaştırılmasını sağlarken, 24. madde ise milletvekilliği seçimlerini düzenlemektedir (Bogaards, 2019: 31-32).

Ancak bu Anayasa'ya göre Cumhurbaşkanı aldığı kararlarda Fransız Yüksek Komiserine karşı sorumludur. Bir diğer ifadeyle ülkenin dış işleri ve askeri işleri üzerinde Fransız kontrolü sağlanmaya çalışılmıştır. Fransa, Doğu Akdeniz'de Hristiyan egemenliğinin hâkim olduğu bir Lübnan devleti kurmak istemiştir (Taflioğlu, 2016: 32). Bu sebeple karşılaştırmalı perspektiften bakıldığında 1926 Lübnan Anayasası, tüm Arap anayasaları arasında tek başına, mutlak inanç özgürlüğünü teyit ederken İslam'ı bir devlet dini olarak tanımlamamaktadır (Farha, 2015: 31). Bu Anayasa'nın ilanıyla Maruni'lerden cumhurbaşkanı, Sünni'lerden bir başbakan ve Şii'lerden bir meclis başkanı seçilmesi geleneği doğmuştur (Hitti, 1965: 221).

1926 yılında ilan edilen Anayasa 1939 yılında askıya alınana kadar yürürlükte kalmıştır. 2. Dünya Savaşı sebebiyle Fransız Yüksek Komiseri tarafından anayasa askıya alınmış ve sıkı yönetim ilan edilmiştir. 1941'de Özgür Fransa'nın genel delegesi olarak atanan General Georges Catroux, Fransa'nın, Suriye ve Lübnan'ın bağımsızlığını tanıdığını ilan etmiştir (Hitti, 1965: 222).

3.2. 1943 Lübnan Cumhuriyeti Anayasası ve Ulusal Pakt

8 Kasım 1943'te Lübnan parlamentosu, Fransız manda otoritesinin siyasi güç ve yargının tek kaynağı olduğunu belirten hükmünü anayasadan kaldırmış, Arapçayı ülkenin tek resmi dili haline getirmiş ve Lübnan bayrağının tasarımını değiştirmiştir. Kısaca Fransız mandasına yapılan tüm atıflar anayasadan çıkarılmıştır (Traboulsi, 2012: 106).

Lübnan'ın bağımsız cumhuriyeti iki "kurucu belge" ile yola çıkmıştır. Bunlardan ilki resmi bir anayasa diğeri ise "Ulusal Pakt" olarak bilinen gayri resmi

bir sözlü anlaşmadır (Traboulsi, 2012: 111). Ulusal Pakt 1943'te iki siyasi lider, Maruni Hristiyan Devlet Başkanı Bechara al-Khourî ve Sünnî Müslüman Başbakan Riad al-Solh'ın, Fransız mandasını sona erdirmeyi sözlü olarak kabul etmeleri ile ortaya çıkan bir centilmenlik anlaşmasıdır (Bogaards, 2019: 32). Ulusal Pakt özünde, bağımsızlığı elde etmek ve Anayasa'da öngörülen dini temsil temelinde devleti yönetmeye devam etmek için iki büyük dini topluluk arasındaki siyasi bir uzlaşmadır. Böylelikle mezhep sorunu üzerine uzun yıllar sürecek olan etkin bir çözüm oluşturulmuştur. Bu anlaşma bağımsızlığın ardından dini temsilin hem idari hem de siyasi konularda eşit bir şekilde sağlanması için çeşitli düzenlemelerle genişletilmiştir (Hudson, 1976: 114-115).

Lübnan Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Ulusal Pakt neticesinde ülkenin kimliği, Müslüman toplulukların güç yapısına dahil edilmesi, mezhepsel çatışmalara sebep olan ilkelerin uygulanmasındaki kusurların düzeltilmesi gibi temel sorunlarda anayasayı tamamlamak ve düzeltmek için harekete geçilmiştir. Ulusal Pakt Anayasa'da 4 önemli değişiklik meydana getirdi. İlk olarak Anayasa'nın 95. maddesinde kurulmuş olan mezhepler arasındaki güç paylaşımı formülünü onayladı. Böylece, yürütme ve yasamaya ilişkin üç temel makam; Maruni'lerden bir cumhurbaşkanı, Şii'lerden meclis başkanı ve Sünnî'lerden de başbakan olacak şekilde dağıtıldı. İkinci olarak pakt, ülkenin kimliğini, ilişkilerini ve dış dünya karşısındaki yükümlülüklerini tanımladı. Anayasa'nın 1. maddesi Lübnan'ı "bölünmez birliğe ve bütünsel egemenliğe sahip bağımsız bir devlet" olarak tanımlarken, pakt onu "Batı uygarlığında yararlı olan her şeyi özümseyen Arap profiline sahip bir ülke" olarak tanımlamaktadır. Üçüncü değişiklik ise "Lübnan'ın sömürgecilik için bir üs ya da geçiş yolu olmayacağı" yönünde söz verilmesi olmuştur. Dördüncü ve son değişiklik ise Fransız mandası esnasında Hristiyanların yönetime katılımı artarken Müslümanların geri planda kalması sebebiyle yapılmıştır. Bu sebeple Müslümanların bu sisteme erişiminin desteklenmesi maksadıyla Ulusal Pakt'a,

Müslümanlar için siyasi ve sosyokültürel vaatler eklenmiştir (Traboulsi, 2012: 110-111; Bogaards, 2019: 32). Ulusal Pakta göre parlamentodaki sandalyeler; Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında eşit olarak, her birinin mezhepleri ve bölgelerine göre orantılı olarak tahsis edilecektir (Lübnan Ulusal Paktı, 5. Madde).

Ulusal Pakt ile yapılan bu değişiklikler anayasal yetkiler doğurmak için 1943 tarihli gözden geçirilmiş anayasa metnine dahil edilmemiştir. Bir yerine iki kurucu metinle var olan Lübnan Cumhuriyeti birçok olumsuzluklarla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Lübnan'ın ihtilaflarının büyük bir kısmı, bu iki metnin okunma, yorumlanma ve öncelik verilme hususlarında yaşanmıştır (Traboulsi, 2012: 110-111). Ulusal Pakt, manda yönetimini sona erdirmeyi başarmıştır ancak Lübnan'ı uyumlu işleyen bir devlete dönüştürmeyi başaramamıştır. Çeşitli grupların siyasi konumları dolayısıyla dini taraflara göre bölünme devam etmiştir (Saliba, 2010: 11).

1989 Taif Anlaşması'na kadar Anayasa'da seçim bölgeleri ve meclis üyesi sayılarında çeşitli düzenlemeler yapılmış ve bölgedeki mezhepsel denge korunmaya çalışılmıştır. Mezhepsel gerilimler için nispi temsil çözümü, doğurduğu hareketsizlik nedeniyle hem karar alma hem de uygulamadaki idari verimsizliği artırmıştır. Bu nedenle; 1950'lerden bu yana, Lübnan devletinin kendisini modernize edememesine ilişkin artan bir memnuniyetsizlik oluşmuş ve bu durum mezhepsel çatışmaları beraberinde getirmiştir (Hudson, 1976: 115). Ancak ülke içindeki mezhepsel çatışmaların ve anlaşmazlıkların yanı sıra Suriye, İsrail gibi komşu devletlerin Lübnan'daki olaylarda etkin rol oynaması çatışmaların daha da artmasına sebep olmuştur (Köprülü ve Ebrem, 2013: 3-4).

3.3. 1989 Taif Anlaşması

Ulusal Paktın imzalanmasından sonra ilk siyasi çatışma 1952-1958 yılları arasında Cumhurbaşkanı'nın anayasayı değiştirme yetkisini suiistimal etmesiyle başlamıştır (Hudson, 1968: 105). Krize ABD'nin müdahalesi ve Beyrut'a asker

göndermesiyle düzen yeniden sağlanmıştır. İkinci ve Ulusal Paktın sonunu getiren patlama ise 1975-1989 yılları arasında meydana gelmiştir. İsrail-Filistin savaşı sebebiyle Lübnan'a kaçan Filistinli mültecilerin sayısı gün geçtikçe artış gösteriyordu. Müslüman sayısı artmasına rağmen ülkede Müslümanlara yönelik yeni düzenlemeler yapılmamaktaydı (Taflıoğlu, 2016: 37). Filistin Kuruluş Örgütü'nün (FKÖ) ülkeye girmesi ve Müslümanları silahlandırmaya başlamasıyla bölgedeki tansiyon arttı ve İsrail askerleri Lübnan'a FKÖ'yü çıkarmak için girdi. Bu sebeple 1975 yılında başlayan ve 1989 yılına kadar süren bir iç savaş patlak verdi (Madadi, 2019: 14).

1989 yılında Taif Anlaşması'nın imzalanmasıyla yaşanan iç savaş sona ermiştir. Anlaşma 1972 yılında seçilmiş olan milletvekillerinin (hayatta

kalanların) Suudi Arabistan'ın Taif kentinde bir araya gelerek savaşı sona erdirmek amacıyla Arap Birliği himayesinde, ABD'nin desteği ve Suriye'nin doğrudan denetimiyle imzalanmıştır (Karam, 2012: 36). Taif Anlaşması'yla Anayasa'da yapılan değişikliklerin maksadı siyasi mezhepçiliği ortadan kaldırmaktır. Yapılan değişikliklerle Tablo 2'de görüldüğü gibi Hristiyan ve Müslüman grupların parlamentodaki temsili eşitlenmiştir.

Anlaşma temelde iki eksene odaklanmıştır. Birinci eksen, güç paylaşımı, katılım, kimlik, siyasi ve sosyo-ekonomik reform, egemenlik ve iç güvenlik dahil olmak üzere iç reformları ele almaktadır. İkinci eksen ise Arap-Filistin-İsrail çatışması ve Lübnan-Suriye ilişkileriyle ilgili dış ilişkilere ayrılmıştır (Karam, 2012: 36).

Tablo 2: Hristiyan ve Müslüman Grupların Dağılımı

Mezhep	Taif Öncesi	Taif Sonrası
<i>Maruni</i>	30	34
<i>Rum Ortodoks</i>	11	14
<i>Rum Katolik</i>	6	8
<i>Ermeni Ortodoks</i>	4	5
<i>Ermeni Katolik</i>	1	1
<i>Protestan</i>	1	1
<i>Diğer Hristiyan</i>	1	1
Toplam Hristiyan	54	64
<i>Sünni</i>	20	27
<i>Şii</i>	19	27
<i>Dürzi</i>	6	8
<i>Alevi / Nusayri</i>	0	2
Toplam Müslüman	45	64
Toplam	99	128

Kaynak: (KOR, 2009: 7).

Taif Anlaşması ile yapılan önemli değişiklikler şunlardır:

1.Devletin yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı yerine Bakanlar Kurulu'na verilmiştir (Taif Anlaşması, 17. madde). Böylece Taif Anlaşması, Cumhurbaşkanının anayasal yetkilerini elinden almıştır. Cumhurbaşkanının elinde kalan en önemli yetki Başbakan ile kararlaştırıldığı şekilde kabine üyelerini atama yetkisidir (Saliba, 2010: 11).

2.Anayasanın 22. ve 24. maddelerinde yapılan değişikliklerle; Temsilciler Meclisi veya Parlamentodaki sandalyelerin Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında eşit olarak ve her biri arasında orantılı olarak bölüşülmesi gerekliliği ve tüm dini toplulukların temsil edileceği bir senato oluşturulması kararlaştırılmıştır (Bogaards, 2019: 32).

3.Taif Anlaşması uyarınca Anayasa'nın 65. maddesi değiştirilerek, tüm önemli kararlarda Bakanlar Kurulu'nun üçte iki oy çoğunluğu ile karar alması kuralı getirilmiştir. Bunun mümkün olmaması halinde konsey, kararlarını oy çokluğu ile kabul edecektir (Apprioul, 2014: 6).

4.Kanunların anayasaya uygunluğunun incelenmesi ve cumhurbaşkanlığı veya milletvekili seçimlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için Anayasa Mahkemesinin oluşturulması kararı alınmıştır. Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı, Başbakan ve en az on milletvekilinin mahkemeye dilekçe verme hakkı bulunmaktadır. Ayrıca, tanınan dini cemaatlerin başkanlarına, özellikle kişisel statü, inanç özgürlüğü, dini ayinlerin uygulanması ve dini eğitim özgürlüğü ile ilgili konularda mahkemeye dilekçe verme hakkı da tanınmıştır (Saliba, 2010: 8).

3.4. Doha Anlaşması

Taif Anlaşması'nın imzalanması ve çatışmaların sona ermesiyle ülkede sadece siyasi alanda değil başta ekonomik olmak üzere her alanda yeniden yapılanma düzenlemelerine başlanmıştır. Ancak Taif Anlaşması da karışık ulusal kimlik meselesini ele almada başarısız olmuştur. Taif Anlaşması sonrası dönemde ulusal kimlik sorunu daha da karışmıştır. Çatışmalar artık Müslümanlara karşı

Hristiyanlarla sınırlı değildi, Şii'lere karşı Sünnileri de kapsayacak şekilde genişlemişti (Gaspard, 2003: 212).

2005 yılında ülkenin başbakanı olan Refik Hariri'ye yapılan suikast sonucu başbakan hayatını kaybetmiştir. Refik Hariri'nin ölümünden Suriye ve Hizbullah sorumlu tutulmuştur. Böylece ülke mezhepsel kutuplaşmaların dışında "Suriye yanlıları" ve "Suriye karşıtları" olarak ikiye ayrılmıştır (Danış, 2006: 5-6). Bu dönemde Suriye karşıtları tarafından hükümet istifaya çağrılarak "Sedir Devrimi" ilan edilmiştir. Bu devrimle Suriye ordusu tamamen Lübnan'ı terk etmek durumunda kalmıştır (Özkoç, 2006: 311). 2008 yılına kadar sürecek komşu ülkelerin müdahil olduğu yoğun bir iç savaş yeniden başlamıştır. Yaşanan bu kanlı çatışmalar Arap Birliği'nin ve Türkiye'nin yaptığı arabuluculuk sonucunda imzalanan Doha Anlaşması ile çözüme kavuşturulmuştur (Danış, 2006: 5-6).

5 maddeden oluşan Doha Anlaşması, Lübnan Hükümeti'nin hiçbir önemli kararı tüm büyük dini toplulukların rızası olmadan alamayacağını bir kabulüydü. Bu anlaşma, Lübnan yönetiminin siyasi farklılıklarını çözerken başvurması gereken yazılı Anayasa hükmü ile uyumlu değildir. Doha Anlaşması, anayasal kuralları geri plana iten ve dini toplulukların fikir birliğine önem gösteren yeni bir yapıyı ortaya çıkarmıştır. Bu anlaşma ile 2007 yılında yapılması gereken ve 19 kez ertelenen cumhurbaşkanı seçimi uzlaşmaya varılarak yapılmıştır. Ancak, parlamentonun fikir birliği ile seçilen cumhurbaşkanı artık mezhep liderleri arasındaki fikir birliğine dayanılarak atanmaktadır. Anlaşma ile gelen bir diğer önemli değişiklik ise cumhurbaşkanı tarafından 30 bakan seçilmesi ve Beyrut'un mezhepsel temsilinin yapılabilmesi için 3 bölgeye ayrılması olmuştur (Apprioul, 2014: 6; Saliba, 2010: 9-10).

Bu anlaşma ile ülkenin yönetiminde yapılan revizyonlar Lübnan'da yaşanan iç çatışmaları giderememiş ve hatta daha da derinleşmesine sebep olmuştur. 2011 yılında Suriye'de yaşananlar neticesinde Lübnan mülteci sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan bu anlaşmazlıklar Lübnan'da 2014- 2016 yılları arasında

cumhurbaşkanlığı krizine sebep olmuştur. Lübnan'da 2015 yılında on binlerce insan "sistemi" reddettiğini ifade etmek için sokaklara dökülmüş olsalar bile Lübnan halen mezhepçi siyaset anlayışı ile yönetilmeye çalışılmaktadır (Apprioul, 2014: 5).

4. LÜBNAN'IN YÖNETSEL YAPISI

Lübnan anayasası, Lübnan yönetimini parlamenter ve demokratik bir Cumhuriyet olarak tanımlamaktadır. Otorite ve egemenliğin kaynağının ise halk olduğu belirtilmektedir. Lübnan'ın mevcut anayasası 6 bölüm ve 102 maddeden oluşmaktadır. Lübnan'da siyasal sistem kuvvetler ayrılığı üzerine kuruludur. Ancak farklı denge mekanizmalarına da sahiptir. Anayasa'da yasama yetkisi Temsilciler Meclisine, yürütme yetkisi Bakanlar Kuruluna ve Cumhurbaşkanına verilmektedir. Yargı yetkisi ise çeşitli derece ve kollardaki mahkemelere bırakılmaktadır (Madde 16-17-20).

4.1. Yürütme Erki

Lübnan Anayasası'na göre yürütme organı bakanlar kurulu ve cumhurbaşkanından oluşmaktadır.

4.1.1. Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanı, devletin başı ve milletin birliğinin simgesidir. Anayasayı ve Lübnan'ın bağımsızlığını, birliğini ve toprak bütünlüğünü koruyacaktır. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı, Silahlı Kuvvetlerin Başkomutanıdır. Cumhurbaşkanı gizli oyla ilk turda meclisin 3'te 2 çoğunluğuyla, ikinci tura kalındığında ise salt çoğunlukla 6 yılda bir seçilmektedir. Milletvekilliği için gerekli şartları taşımayan hiç kimse Cumhurbaşkanlığına seçilemez. Cumhurbaşkanının görev ve yükümlülükleri Lübnan Anayasası'nın 51. ve 53. maddeleri arasında düzenlenmektedir. Bu maddelere göre cumhurbaşkanının görev ve yetkileri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Meclis tarafından onaylandıktan sonra Cumhurbaşkanı yasaları Anayasa'da belirtilen sürede onaylamak durumundadır.
- Cumhurbaşkanı, Başbakan ile anlaşarak uluslararası anlaşmaları müzakere eder ve onaylar.

Bu anlaşmalar, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmadıkça onaylanmış sayılmamaktadır.

- Cumhurbaşkanı istediği zaman Bakanlar Kuruluna başkanlık eder ancak oylamaya katılamaz.
 - Cumhurbaşkanı, Temsilciler Meclisi ile istişare ederek Başbakan tayin eder ve Başbakanı belirleyen kararnameyi çıkarır.
 - Başbakanla anlaşarak, Bakanlar Kurulu'nun atanması ve Bakanların istifası veya görevden alınmasına ilişkin kararnameleri çıkarır.
 - Kabinenin istifasını kabul eden kararnameleri tek başına çıkarmaktadır.
 - Bakanlar Kurulu tarafından kendisine teslim edilen kanun tekliflerini Temsilciler Meclisine iletir.
 - Resmi görevlere başkanlık eder ve kararname ile resmi nişanlar verir.
 - Kanun Hükmünde Kararname ile özel aflar verir, ancak kanun dışında genel af veremez.
 - Gündem dışından her türlü acil konuyu Bakanlar Kurulu'na arz edebilir.
 - Başbakan ile anlaşarak Bakanlar Kurulu'nu olağanüstü toplantıya çağırabilir.
 - Belirli şartlar altında Cumhurbaşkanı, Temsilciler Meclisinin feshedilmesini talep edebilmektedir.
 - Parlamento tarafından kesin olarak kabul edilen kanunları çıkarır ve yayımlar.
 - Cumhurbaşkanı görevlerini yerine getirirken, anayasaya aykırı davranması veya vatana ihanet halleri dışında sorumlu tutulamaz.
- Cumhurbaşkanının kararları genel olarak, Başbakan ve ilgili Bakan veya Bakanlar tarafından imzalanmak durumundadır. Cumhurbaşkanının bir şekilde görevinden ayrılması durumunda yeni bir cumhurbaşkanı seçilene kadar görev Bakanlar Kuruluna aittir. Parlamento tarafından seçilmesine rağmen, cumhurbaşkanı yasama organını feshedebilir ve yeni seçim çağrısında bulunabilir. Daha da önemlisi, bu kadar geniş yetkilere sahip bir devlet başkanı, anayasanın ihlali ve vatana ihanet durumları dışında, "görev sırasındaki eylemlerinden" sorumlu tutulamamaktadır (Traboulsi, 2012: 200).

4.1.2. Başbakan ve Bakanlar Kurulu

Başbakan ve kabinenin rolü, Lübnan anayasasında sadece 53. ve 66. maddelerde kısaca belirtilmiştir.

- Başbakan
- Başbakan hükümetin başıdır. Hükümeti temsil eder ve hükümet adına konuşmaktadır. Bakanlar Kurulu tarafından yapılan genel kamu politikalarının yürütülmesinden sorumludur. Ancak başbakanın rolü, istediği zaman görevden alma yetkisini elinde bulunduran cumhurbaşkanına önemli ölçüde bağlıdır (Saliba, 2010: 8). Anayasa'nın 64. maddesinde başbakanın görevleri şu şekilde belirlenmiştir:
 - Bakanlar Kuruluna başkanlık eder ve Yüksek Savunma Konseyi'nin Başkan yardımcısıdır.
 - Hükümeti kurmak için meclis ile istişareleri yürütür. Kuruluş kararnamesini Cumhurbaşkanı ile birlikte imzalar.
 - Hükümetin genel politikasını Temsilciler Meclisi'ne sunar.
 - Kendisini Başbakan olarak belirleyen kararname ile hükümetin istifasını kabul eden veya istifa etmiş sayılan kararname dışındaki tüm kararnamelemleri Cumhurbaşkanı ile birlikte imzalar.
 - Meclis'in olağanüstü toplanması için kararname, kanun çıkaran kararnamelemler ve kanunların yeniden gözden geçirilmesini talep eden kararnamelemleri imzalar.
 - Bakanlar Kurulunu toplantıya çağırır ve gündemini belirler, gündemde yer alan ve acil olarak görüşülecek konuları önceden Cumhurbaşkanı'na bildirir.
 - İdarelerin ve kamu kurumlarının faaliyetlerini takip eder ve Bakanlar arasında koordinasyon sağlar ve işlerin düzgün ilerlemesini sağlamak için rehberlik eder.

Bakanlar Kurulu

Bakanlar meclis üyesi değildir, ancak meclis üyeleri bakan olarak görev yapabilir (Saliba, 2010:

4). Bakanlar Kurulu, milletvekilleri gibi kanun teklif etme hakkına sahiptir. Yürütme yetkisi Bakanlar Kuruluna aittir ve bu yetkiler arasında sunlar yer almaktadır:

- Hükümetin her alanda genel politikasını belirler, kanun hükmünde kararnamelemleri ve teşkilat kararnamelemlerini hazırlar.
- Kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasını gözetir. Hükümetin bütün organlarının faaliyetlerini denetler.
- Devlet memurlarını atar, görevden alır ve istifalarını kabul eder.
- Temsilciler Meclisi, zorunlu bir neden olmaksızın, olağan oturumlarından birinde toplanmazsa ve her biri daha uzun olmak üzere birbirini izleyen iki olağanüstü oturumda toplanmazsa, Cumhurbaşkanının talebi üzerine Temsilciler Meclisi'ni fesheder.
- Bakanlar, hükümet hizmetlerini yönetmek ve her biri kendi departmanı ile ilgili konulara ilişkin yasa ve yönetmelikleri uygulamakla görevlendirilmişlerdir.

30 bakanın yer aldığı kabinede bakanlık koltukları Hristiyanlar (6 Maruni – 4 Rum Ortodoks – 3 Rum Katolik – 2 Ermeni) ve Müslümanlar (6 Sünni – 6 Şii – 3 Dürzi) arasında eşit, topluluklar arasında ise orantılı olarak dağıtılmaktadır (Toubia vd., 2019: 4).

4.2. Yasama Erki

Yasama yetkisi halk tarafından 4 yılda bir seçilen Temsilciler Meclisine aittir. Temsilciler Meclisi seçilmiş 128 milletvekilinden oluşur; bunların sayısı ve seçilme yöntemi yürürlükteki seçim kanunlarına göre belirlenmektedir (CIA, 07.06.2021). Sandalyelerin dağılımı Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında eşit, bölgeler arasında orantılı ve her iki tarafın mezhepleri arasında orantılı temsile dayanmaktadır. Hristiyanların sahip olduğu 64 sandalyenin dağılımı; 34 Maruni, 14 Grek Ortodoks, 8 Grek Katolik, 5 Ermeni Ortodoks, 1 Ermeni Katolik, 1Anglikan, 1 küçük azınlıklar şeklindedir. Müslümanların sahip olduğu 64 sandalyenin dağılımı ise, 27 Sünni, 27 Şii, 8 Dürzi, 2 Nusayri şeklindedir (Bağlıoğlu, 2008: 30).

Temsilciler Meclisinin feshi halinde 3 ay içerisinde tekrar seçim yapılmalıdır. Parlatentonun olağan işlerini yürütmek için toplantı yeter sayısı, meclis üyelerinin salt çoğunluğudur. Anayasa

değişikliklerini görüşmek üzere yapılan toplantılar için toplantı yeter sayısı toplam milletvekili sayısının üçte ikisi olarak belirlenmiştir. Temsilciler meclisinin görevleri aşağıda belirtildiği gibidir (Saliba, 2010: 4):

- Temsilciler Meclisi, vatana ihanetten veya görevlerini ihlal etmekten başbakan ve bakanları görevden alma hakkına sahiptir.
- Maddeler halinde bütçe onaylama yetkisi Temsilciler Meclisine aittir. Hükümet, her yıl Ekim ayının başında, bir sonraki yıl için devlet harcama ve gelirlerinin genel bütçe tahminlerini Temsilciler Meclisine sunar.
- Kabinenin oluşumunu onaylamak veya onaylamamak temsilciler meclisine ait bir görevdir.
- Kabinenin ve bakanlarının performansını denetlemek ve gerektiğinde onları görevden almak.
- Cumhurbaşkanı seçmek.
- Uluslararası anlaşmaları onaylamak.

4.3. Yargı Erki

Anayasada yargı erki 20. maddede düzenlenmektedir. Lübnan anayasasının 20. maddesine göre; yargı yetkisi hem yargıçlara hem de davacılar için gerekli güvenceleri sağlayacak olan yasanın öngördüğü çerçevede her düzeydeki ve yargı alanındaki mahkemeler tarafından kullanılır. Yargıçlar görevlerini yerine getirirken bağımsızdır ve kararlar Lübnan halkı adına verilmektedir.

Ancak 20. maddedeki düzenlemeler yargı bağımsızlığını sağlayamamıştır. Yürütme organı Adalet Bakanlığı aracılığıyla yargıçların atanması ve yükseltilmesinde görev almaktadır. Bu sebeple Lübnan'daki yargı, mali özerklikten ve şeffaflıktan yoksun bir şekilde yürütme erkinin müdahalesine maruz kalmaktadır (Apprioul, 2014: 7).

Anayasa değişikliği sebebiyle yaşanan çatışmalar sonucu Taif Anlaşması gereğince anayasal değişiklikleri denetlemek, kanunların anayasaya uygunluğunu incelemek, cumhurbaşkanlığı veya milletvekili seçimlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. 1990 yılında kurulan Anayasa Mahkemesi'ne yasa gereği sadece Cumhurbaşkanı,

Meclis Başkanı, Başbakan ve en az on milletvekilinin dilekçe verme hakkı bulunmaktadır (Saliba, 2012: 7-8).

5. SONUÇ

Lübnan'da tanınmış olan 18 dini mezhep ve çeşitli etnik gruplar bulunmaktadır. Yaşanan çatışmalar genelde Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında gerçekleşmektedir. Bu çatışmaların temel sebebi yönetimde söz sahibi olabilmektir. Yapılan anayasal düzenlemeler ve uygulanan kota sistemleri de bu çatışmaları ortadan kaldıramamıştır.

Geçmiş yıllarda Lübnan'da dini ve mezhepsel çeşitlilikten kaynaklanan problemlerin yaşanmaması için Osmanlı döneminde olduğu gibi özel yönetim biçimleri belirlenerek Lübnan'daki toplumsal karmaşa önlenmeye çalışılmıştır. Fransa'nın uyguladığı manda rejimi sırasında ilk Lübnan Anayasası ilan edilmiştir. 23 yıl sonra bağımsızlığını kazanan Lübnan Cumhuriyeti yeni bir anayasa yazmak yerine, Fransızların hazırladığı olduğu anayasa üzerinde temel değişiklikler yaparak ve mezhepler arası bir Ulusal Pakt imzalayarak güncel anayasayı kullanmaya devam etmişlerdir.

Tarihsel süreç içerisinde yapılan anlaşmalarla (Taif Anlaşması, Doha Anlaşması) mezhepsel çatışmalar giderilmeye çalışılıp siyasi istikrar sağlanmaya çalışılsa da çok başarılı olunamamıştır. Bu başarısızlığın en önemli sebebi Lübnan'ın din temelli toplumsal yapısının, yönetim yapısında da temsil edilmeye çalışılmasıdır. Bu tür bir temsil yaklaşımı gruplar arasında demokrasiyi değil çatışmaları arttırmıştır. Ancak gözden kaçırılan önemli bir nokta Lübnan'ın Ortadoğu'da önemli bir stratejik konuma sahip olması sebebiyle dış güçler tarafından kendi çıkarları doğrultusunda yönetilmeye çalışılmasıdır.

Lübnan hükümet sistemi her ne kadar parlamenter sistem olarak adlandırılrsa da cumhurbaşkanının yürütme üzerindeki ağırlığı ve yetkileri yarı başkanlık sistemlerini çağrıştıracak seviyededir. Yasama organında dini grupların eşit temsil edilmesi ilk bakışta olumlu gibi görünse de karar almalarında salt çoğunluğun sağlanmasını

güçleştirebilmektedir. Her dini ya da mezhepsel grubunun yönetimde daha fazla söz sahibi olma adına gerçekleştirdikleri çabalar, erkler arası ve erklerin kendi içinde de bir mücadele alanı yaratmaktadır.

Lübnan'da siyasi istikrarın sağlanabilmesi için öncelikle mezhepler arası anlaşmazlıkların Lübnan içinde dış müdahale olmadan giderilmesi gerekmektedir. Bir üst kimlik olarak Lübnan vatandaşlığı altında uzlaşma zemini aranarak tam bağımsızlığın tesis edilmesi, ülkenin huzur ve istikrarına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Andırırbu, R. (2020) "Bütünleşemeyen Lübnan'da Temel Siyasi Aktör Olarak Dini Gruplar", Bellek Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi, 2(2): 190-212.

Andırırbu, R. (2020) "Lübnan'da Toplumsal Yapının Siyasete Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Apprioual, A. (2014) "Lebanon's Political Stalemate: The Failure of the Sectarian Regime", The Arab Uprisings and Social Rights: Asian Migrant Workers in Lebanon.

Aydın, İ. S. (2009) "Lübnan Ülke Raporu" TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi.

Bağlıoğlu, A. (2008) "Lübnan'ın Tarihsel Dokusu ve Yönetim Anlayışındaki Mezhebi Etkiler", Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 13(1): 13-36.

Banders, C. J. (2016) "Institutional Isomorphism Between Lebanon and Europe: Myth Or Reality Of A Legal Alignment?", Doktora Tezi, Beyrut Amerikan Üniversitesi, Lübnan.

Bogaards, M. (2019) "Formal And Informal Consociational Institutions: A Comparison Of The National Pact And The Taif Agreement In Lebanon", Nationalism and Ethnic Politics, 25(1): 27-42.

Caldwell, D. K. (2009) "The Hegemony Of Sectarianism In Lebanon", Doktora Tezi, Villanova Üniversitesi, Pensilvanya.

CIA (2018). Factbook. (07.06.2021), <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/lebanon/#people-and-society>

Constitution Of Lebanon, (1926) With Its Amendments 1990, <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lb/lb018en> (01.06.2021).

Danış, F. (2016) "2006 Savaşı'ndan Günümüze Lübnan'daki Siyasi Tablo", Ülke Analizi, İNSANMER. https://www.insamer.com/tr/2006-savasindan-gunumuze-lubnandaki-siyasi-tablo_459.html (07.06.2021)

Farha, M. (2015) "Stumbling Blocks to the Secularization of Personal Status Laws in the Lebanese Republic (1926-2013)", Arab Law Quarterly, 29(1): 31-55.

Gaspard, T. (2003) "A Political Economy Of Lebanon, 1948-2002: The Limits Of Laissez-Faire", Brill Publishing.

Hitti, P. K. (1965) "Short History Of The Lebanon", 1st Edition, New York, Macmillan International Higher Education.

Hudson, M. C. (1968) "The Precarious Republic: Modernization İn Lebanon", New York, Random House.

Hudson, M. C. (1976) "The Lebanese Crisis: The Limits Of Consociational Democracy", Journal of Palestine Studies, 5(3-4): 109-122.

Karam, K. (2012) "The Taif Agreement", Accord, 24: 36-41.

Kor, Z. T. (2009) "Ortadoğu'nun Aynası Lübnan", İstanbul: İHH Araştırma ve Yayınlar Birimi.

Köprülü, N. ve Ebremler, İ. S. (2013) "Lübnan'da Çoklu Güç Paylaşımı ve Ortaklıkçı Demokrasi Zemininin Arap Ayaklanmaları Sonrası Geleceği", Akademik Orta Doğu, 8(1): 1-24.

Köse, T. (2006) "Lübnan'da İstikrar Arayışları", SETA Lübnan Raporu, Ankara.

Madadi, A. O. (2019) "Lübnan Siyasi Modernleşmesi", <https://ankara.academia.edu/AbdullahOmidMada> di, (02.06.2021).

Overview Of The Lebanese System <https://www.presidency.gov.lb/English/LebaneseSystem/Pages/OverviewOfTheLebaneseSystem.aspx> (01.10.2021).

Özkoç, Ö. (2006) "Kronik: Lübnan Savaşı Üzerine", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 61(3).

Saliba, I. (2010) "Lebanon: Constitutional Law And The Political Rights Of Religious Communities", Law Library of Congress, Global Legal Research Center.

Salibi, K. S. (1971) "The Lebanese Identity", Journal of Contemporary History, 6(1): 76-86.

Stewart J. (2012) "Countries in Crisis- Lebanon", USA, Rourke Publishing LLC.

T.C. Ticaret Bakanlığı (2020). Lübnan Ülke Profili, (01.06.2021).

<https://ticaret.gov.tr/data/5ef635e013b8762b38e2ffc0/L%C3%9CBNAN%20%C3%BClke%20profili%20270421.pdf>

Taflioğlu, M. (2016) "Lübnan Anayasal Düzeninde Egemenlik Dağılımı", Sosyoekonomi, 24(28): 31-42.

The Taif Agreement, (1989)
<https://www.un.int/lebanon/sites/www.un.int/fi>

[les/Lebanon/the_taif_agreement_english_version_.pdf](https://www.un.int/lebanon/sites/www.un.int/files/Lebanon/the_taif_agreement_english_version.pdf), (08.06.2021).

Toubia, K., Djulancic, L. ve Gaier, M. (2019) "Government Formation in Lebanon – Key Aspects of Internal Obstacles", Konrad-Adenauer-Stiftung e. V., (1-12).

Traboulsi, F. (2012) "A History Of Modern Lebanon", 2nd Edition, London, Pluto Press.

Weber, A. S. ve Hamlaoui, S. (Eds.). (2018) "E-Learning in the Middle East and North Africa (MENA) Region", Springer.